

Lisätiedot:

ympäristöpäällikkö Anna-Lena Granlund-Blomfelt, puh 050-323 6269
etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Kauniainen liittyi vuonna 2018 ns. kaupunginjohtajien energia- ja ilmastopöytäkirjaan (Covenant of Mayors for Climate & Energy, jäljempänä CoM), jonka tavoitteena on yhdistää eri tason toimijoita ja nopeuttaa paikallisia ilmasto- ja energiatoimenpiteitä. Sopimus on maailmanlaajuinen ja se on osa Pariisin ilmastopöytäkirjan toimeenpanoa. Sopimuksessa kunnat sitoutuvat hiilineutraalisuutta nopeuttaviin toimiin. Sopimus edellyttää vähintään 40 % kasvihuonekaasujen päästövähennystä vuoteen 2030 mennessä, erityisesti parantuneen energiatehokkuuden ja uusiutuvien energiamuotojen käytön lisäämisen myötä.

Kaupunginjohtajien energia- ja ilmastopöytäkirja edellyttää liittyneiltä ns. SECAP-toimintasuunnitelman (Sustainable Energy & Climate Action Plan) kokoamista. Kauniaisten toimintasuunnitelman on koontanut Sitowise Oy, joka on tehnyt SECAP-toimintasuunnitelmia myös pääkaupunkiseudun muille kaupungeille. Työn painopiste on Kauniaisten osalta ollut ilmastomuutokseen liittyvissä riskeissä ja haavoittuvuuksissa sekä sopeutumisessa. Nämä osa-alueet eivät tällä hetkellä ole sisällytetty kaupungin resurssiviisauden tiekarttaan.

Ilmastomuutoksen liittyvät riskit ja haavoittuvuudet

Ilmatoriskeillä tarkoitetaan ilmaston ja sään ja niiden kehityksen aiheuttamia mahdollisia suoria ja epäsuoria haittoja ihmistoiminnalle, elinkeinoille ja ympäristölle.

SECAP-toimintasuunnitelman selvityksen mukaan merkittävimmät ilmatoriskit Kauniaisissa ovat äärimmäinen kuumuus, rankkasateet ja tulvat. Erityisen haavoittuvia alueita näiden riskien vaikutuksille ovat tiiviisti rakennetut vanhat asuinalueet, jotka on suunniteltu ja rakennettu ennen nykyaikaista hulevesisuunnittelua tai viilennysratkaisuja. Vaikka viheralueet auttavat riskeihin sopeutumisessa, myös niihin kohdistuu riskejä, joiden vaikutuksia on vaikea arvioida. Riskien vaikutukset näkyvät esimerkiksi muutoksina ekosysteemeissä, rakenteisiin kohdistuvina rasituksina sekä tulvimistilanteiden ja kuumuuteen liittyvien ongelmien yleistymisenä. Äkillisiä hätätilanteita voivat aiheuttaa esimerkiksi metsäpalot ja rankkasateiden aiheuttamat tulvat, kun taas pitkän aikavälin muutokset tulee huomioida esimerkiksi rakennusten jäähdytysratkaisuissa ja hulevesiverkostojen kapasiteetissa. Lisäksi huomionarvoisia riskejä ovat myrskyt, erilaiset ekosysteemeihin ja biodiversiteettiin liittyvät riskit, heijastevaikutukset ja jäätymis-sulamissykliin aiheuttamat ongelmat.

Heijastevaikutuksilla viitataan Suomen rajojen ulkopuolella alkunsa saaneisiin ilmastomuutoksen seurausketjuihin, joiden vaikutukset näkyvät myös Suomessa. Heijastevaikutukset voivat liittyä esimerkiksi raaka-aineiden tai energian saatavuuteen tai muuttoliikkeisiin. Resurssipula ja elinolojen heikentyminen voivat aiheuttaa levottomuuksia ja epävakautta, jotka saattavat

johtaa jopa aseellisiin konflikteihin ja sotiin. Näistä voi seurata pakolaisliikkeitä ja merkittäviä vaikutuksia talouteen. Vaikutukset ulottuvat usein monille sektoreille, kuten energiahuoltoon, teollisuuteen ja turismiin. Ekosysteemeissä tapahtuvat muutokset voivat aiheuttaa geopolittisiä jännitteitä ja raaka-aineiden ja tuotteiden saatavuudessa voi esiintyä puutteita. Heijastevaikutusten moninaisuudesta huolimatta niihin on syytä varautua.

Sopeutuminen

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen tarkoittaa varautumista ja mukautumista ilmaston lämpenemisestä odotettavissa oleviin ja jo tapahtuneisiin vaikutuksiin. Sopeutumistoimien tavoitteena on vähentää haitallisia vaikutuksia ja suojella ihmisten turvallisuutta ja omaisuutta, yhteiskunnan tärkeitä toimintoja sekä luontoa ja sen elinvoimaisuutta. Osansa sopeutumistyöstä muodostavat vahinkojen korjaaminen ja haitoista palautuminen.

SECAP-selvityksen mukaan ilmastonmuutoksella on laajoja vaikutuksia talouteen, jotka voivat aiheuttaa merkittäviä riskejä koko globaalille talousjärjestelmälle. Vaikutukset taloudessa näkyvät koko Suomessa jo nyt. Sopeutumisen tulisi olla ennakoivaa. Aikaisessa vaiheessa aloitettu sopeutumistyö ja sopeutumistoimet tuovat usein kustannussäästöjä pitkällä aikavälillä. Sopeutumistyössä kuntien rooli on keskeinen, sillä niissä tehdään esimerkiksi aluekehitystä ja kaavoituksia koskevia päätöksiä. Sopeutumistyö ulottuu kunnassa monille toimialueille ja koskettaa niin yksittäisiä kuntalaisia kuin yrityksiä ja järjestöjäkin. Sopeutumistyön integroiminen kunnan strategiaan on satsaus elinvoimaiseen kuntaan pitkällä aikavälillä.

Osana SECAP-toimintasuunnitelman laadintaa toteutettiin Kauniaisissa sopeutumisen tilannekatsaus, jonka avulla voitiin muodostaa kokonaiskuva Kauniaisten kaupungin ilmastonmuutoksen sopeutumistyön tämänhetkisestä tilasta vahvuuksineen ja kehittämistarpeineen. Sopeutumisen tilannekatsaus osoitti, että vaikka Kauniaisilla ei toistaiseksi ole ollut kaupunkikohtaista sopeutumisstrategiaa, on sopeutumistoimenpiteitä käynnistetty ja osittain jo toimeenpantu. Sopeutumistyötä on jo pidemmän aikaa tehty yhteistyössä HSY:n ja alueen muiden kaupunkien ja toimijoiden kanssa.

Sopeutumistyöhön liittyvää yhteistyötä on vireillä niin eri toimialojen kuin hallintotasojenkin välillä. Yhteistyön olisi kuitenkin syytä olla järjestelmällisempää, eikä kunnallishallintoon ole tällä hetkellä nimetty yksittäistä sopeutumistyön koordinoinnista vastaavaa virkailijaa. Kehitettävää on myös ilmastonmuutoksen hillinnän ja sopeutumisen välisten toimien koordinoinnissa. Kauniaisissa on kehitetty ja toteutettu sopeutumistoimenpiteitä, kuten rakennettu tulva-altaita ja suosittu hallitun hoitamattomuuden menetelmiä viheralueiden hoidossa. Sopeutumisen toimeenpaneminen on integroitunut osaksi kaupungin muuta toimintaa. Eri toimialojen välillä on eroa sopeutumistyön kehittämisessä ja etenemisessä. Sopeutumistoimenpiteitä edistetään pieneltä osin myös resurssiviisauden tiekarttaan kirjattujen sopeutumiseen liittyvien toimien kautta.

Tulevaisuudessa tavoitteena on arvioida määrääjain ilmastoriskejä ja sopeutumistyötä koskevaa tietoa ja tarvittaessa integroida uusia löydöksiä osaksi sopeutumistyötä. Jatkossa tavoitteena on kehittää myös sopeutumistyön seurantaa ja arvioida sitä sovituin indikaattorein.

Kasvihuonekaasujen päästölaskenta

Päästölaskenta kattaa energiaperäiset päästöt neljältä sektorilta: kaupungin rakennukset ja toiminnot (myös Koy Jermu, Koy Korsu sekä Oy Granilla), muut palvelurakennukset ja toiminnot, asuinrakennukset sekä liikenne. Liikenteen päästöihin vuodelta 2020 sisältyvät kaupungin ajoneuvot, joukkoliikenne sekä yksityinen ja kaupallinen liikenne.

Vuoden 1990 osalta kaupunkiorganisaation rakennusten ja toimintojen energiankulutusta tai katuvalaistusta ja näistä aiheutuneita päästöjä ei ole eritelty tietojen puutteen takia. Tämän vuoksi näiden toimintojen energiankulutus on raportoitu osana muita sektoreita, pääasiassa osana palvelurakennukset-sektoria. Tämän lisäksi liikennesektorin tarkempaa jakoa ei tietojen puutteen takia voitu vuodelle 1990 tehdä.

Päästölaskentaosiossa on osittain voitu hyödyntää jo Espoon laskentaa varten selvitettyjä tietoja (CoM:n vaatima ns. BEI-päästölaskentatapa ei ole yhtenäinen esim. HSY:n pääkaupunkiseudun tuottaman kasvihuonekaasujen päästölaskentojen kanssa).

SECAP-sektoreiden kokonaispäästöt olivat 41,8 kt CO₂-ekv vuonna 1990. Vuonna 2020 kokonaispäästöt olivat 33,8 kt CO₂-ekv, eli 19 pienemmät kuin vuonna 1990. Asukaskohtaiset päästöt vuonna 1990 olivat 5,3 t CO₂-ekv/asukas ja 3,3 t CO₂-ekv/asukas vuonna 2020. Kuvasta nähdään, että Kauniaisissa eniten päästöjä vuosina 1990 ja 2020 on aiheutunut sähkön ja kaukolämmön kulutuksesta.

Skenaariolaskennat

Hiilineutraaliustavoitteen toteutumisen arvioimiseksi Kauniaisille laadittiin tavoiteskenaariovuoteen 2030, joka kuvaa kaupungin päästöjä tilanteessa, jossa kaupungin esitetyt ilmastonmuutosta hillitsevät resurssiviisauden tiekartan toimenpiteet on toteutettu. Skenaariossa on myös otettu huomioon energiankulutuksen yleiset trendit sekä kansalliset ilmastotoimenpiteet ja niiden vaikutukset Kauniaisten päästökehitykseen. Lisäksi skenaariossa on otettu huomioon kaupungin kasvu pohjautuen Tilastokeskuksen väestöennusteeseen. Toteuttamalla resurssiviisauden tiekartassa esitettyjä ilmastotoimia Kauniaisten kasvihuonekaasupäästöt laskevat CoM:n laskentamenetelmällä laskettuna 74 prosenttia perusvuoden 1990 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Asukaskohtaiset päästöt laskevat 82 prosenttia.

Päästö- ja skenaariolaskennat on toteutettu CoM:n määrittelemän laskentamenetelmien mukaisesti, mutta tulokset ovat linjassa HSY:n tekemien päästölaskelmien kanssa sekä resurssiviisauden tiekartan valmistelun yhteydessä tehtyjen skenaarioiden kanssa.

(Em. laskentoihin sisältyvät siis ainoastaan ns. suorat kasvihuonepäästöt, ei epäsuoria eli kulutuksesta ja elämäntavoista aiheutuvia päästöjä. Kauniainen on mukana KULMA 2-hankkeessa, jonka tavoitteena on laskea myös kuntalaisten kulutuksesta aiheutuvat kasvihuonepäästöt seuraavilta sektoreilta: energiankulutus, rakentaminen, liikkuminen, ruoka sekä tavarat ja palvelut. Kuntakohtaiset raportit vuoden 2022 päästöistä toimitetaan kunnille keväällä 2023.)

Hillintätoimenpiteet

Kaupunginjohtajien ilmastopimuksen tavoitteena on päästöjen vähentäminen kaikilla sektoreilla. Päästövähennyksiin pyritään ensisijaisesti energiankulutusta vähentämällä. Lisäksi tavoitteisiin kuuluu fossiilisista polttoaineista luopuminen ja siirtyminen enenevässä määrin uusiutuvan energian käyttöön.

SECAP-toimintasuunnitelman ns. hillintäosion peruselementeiksi on nostettu kaupungin resurssiviisauden tiekartta, toimialojen päästövähennysohjelmat, kaupungin KETS-toimintasuunnitelma sekä kiinteistön energiatehokkuustoimenpiteiden PTS.

Yhdyskuntatoimen johtaja Marianna Harju:

Yhdyskuntavaliokunta esittää kaupunginhallitukselle, että se hyväksyy Kauniaisten SECAP-toimintasuunnitelman ja valtuuttaa kaupungin ympäristötoimen tekemään siihen liittyvät raportoinnit Covenant of Mayorsin Europe SECAP template- järjestelmään.

Päätös:

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Liitteet:

Kauniaisten SECAP-toimintasuunnitelma

Jakelu:

KH 16.01.2023 § 6

810/00.01.02.02/2022

Kaupunginjohtaja Christoffer Masar:

Kaupunginhallitus päättää hyväksyä Kauniaisten SECAP-toimintasuunnitelman ja valtuuttaa kaupungin ympäristötoimen tekemään siihen liittyvät raportoinnit Covenant of Mayorsin Europe SECAP template- järjestelmään.

Päätös:

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Liitteet:

Kauniaisten SECAP-toimintasuunnitelma